

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foae socială-culturală. Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 29.

Școala viitorului

de Gheorghe Jianu.

II.

Cu aclamații vii, ce numai conțeneau, fu întîmpinat discursul venerabilului profesor savant dr. W. Ostwald despre „Școala și idealismul“:

Intre instituțiile noastre de instrucție cum sînt ele, și cum ar trebui să fie — e o foarte mare deosebire. Cel mai înapoiat dintre toate institutele noastre de creștere și cultură, adică gimnaziul, își are ideile sale în trecut, cît timp ideile dimpotrivă trebuiesc căutate în viitor. Problema școlii trebuie să fie următoarea: să se încredințeze cultura timpului în minile tinerei generații, făcînd-o capabilă totodată ca să-și lărgiască cultura.

Dupăce autorul teoriei energetice trece cu mult spirit în revistă lipsurile mari, cari se observă azi la felul cum se înțeleg și se privesc problemele pedagogice în Germania accentuînd îndeosebi faptul, că profesorii ordinari și specialiști de pedagogie la universitățile de aici sînt atît de puțini, încît n'ar avea nevoie de degetele minii celeilalte pentruca să-î numere, se întrebă că oare în ce raport stau științele mai generale cu chestiunea educației copiilor! *Fiecare elev e un sistem energetic de sine și pentru sine; fără de o suficientă aprovizie de energie, nu poate presta nicio muncă.* Educatorul tinerimii, pelîngă știința energetice și a bio-

logiei, are o lipsă în special și de o cunoaștere profundă a psihologiei. Școala e predominantă încă de acea medicină populară, care spune: că cucit e mai amar leacul, cucit e mai bun. Din această orientare absolut falsă isvorește un fluviu nemărginit de suferințe. Inșă, cucit într'o oră de învățămînt se va petrece totul mai vesel, cucit se vor întoarce și copii mai bogați la vetrele lor. Față de școală e nevoie a lua o poziție zidită pe temelii raționale și științifice.

Wilhelm Bölsche tratează apoi *Școala și transmiterea*. Școala, care reprezenta teoria așa numitei hîrtii goale pe care trebuie scris, trece cu vederea faptul, că copii vin la ea cu deosebite dispoziții înăscute și moștenite ale crerului. Inloc de a cultiva aceste pre-dispoziții (nu-î chiar delipsă să fie adevărați genii), ea cearcă cu mult mai intensiv să le reducă cît se poate la minimalul posibil. Noi nu vrem — își încheie oratorul discursul său acoperit de ropote de aplauze — ca să le îngustăm elevilor viața. Pe profesori și pe elevi îi pot asemăna, în starea lor de astăzi, cu acei doi cerbi legendari, cari în lupta ce o poartă unul împotriva celuilalt, împletecindu-li-se coarnele, nu mor amîndoi de loviturile puternice date reciproc, ci mor de *foame*. Școala are o altă menire, cu mult mai frumoasă. Ea să fie cerbul admirabil din poveste, ce purta pe frunte acel semn minunat și lucitor, școala viitorului va avea și trebuie să poarte deasupra ei: semnul măreț al culturii.

Urmează apoi la cuvînt prof. dr. I. Petzold, care pledează cu căldură în chestia

școlilor speciale pentru talentați, spunînd că este o datorie mai sfîntă a îngrijii de cei mai talentați elevi, decît de cei mai slabi. Trebuie oferite cele mai favorabile condiții de dezvoltare acelora, cari vor fi odată creatorii culturii! *Fiecare elev trebuie educat conform forțelor pe cari le posedă și de cari dispune.*

Dr. G. Wyneken, fundatorul *comunităților școlare libere*, le crede pe acestea de tipul cel mai corespunzător referințelor culturii moderne, avînd calitatea de a putea evolua și mai departe. Profesorul și elevul trebuie să formeze ceva comun, să se afle într'un front, și să cultive camaraderia în senzul obiectiv. Termină, exprimîndu-și dorința, ca legile cari privesc organizația școlii să nu rămie și mai departe ascunse într'un coîț de pădure.

Insfîrșit ia cuvîntul ultimul orator, prof. Klaar. Oratorul biciue energic procedura neomenească, ce se observă și azi la examene. Mijlocul principal al disciplinei îl constituie astăzi: frica! Examenele sînt factorii cari provoacă în permanență războiul școlar. Se înțelege de sine, că străduința principală a profesorului și examenarea stării intelectuale a elevului, adică convingerea că elevul a primit în sine materia oferită în școală ca ceva viu, trebuie să fie sufletul fiecărei instrucții. Dar dialogul ce se naște astfel între cei doi factori, nu trebuie să primiască totdeauna forma neîncetatului examen, acompaniat de caznele eternei censurii. Viața își va avea ea neîncetat clipele sale tragice, dar tragediile școlare le vom putea

FOILETON.

Darurile naturei.

Mă muncesc de vreo două luni și mai bine să fac o traducere din limba germană. Incerc mereu și nu izbutesc. Mă ține în loc un singur cuvînt. Am mai pațit-o odată, dar am scăpat mai ușor. Era vorba să găsesc un cuvînt pentru *interview*.

Convorbire nu era prost, dar nu mai arăta ce doriame eu, ceva mai prietenesc. I. Gorun mi-a venit în ajutor, fără să știe, dar tocmai la timp. Publicase în „Universul“ interesante observări: *De vorbă... cu vorbele*. Atunci am scris și eu, dintr'un condei: *De vorbă cu d. profesor Neculai Teclu*. Inurmă am văzut adesea prin ziare și reviste pe acest *de vorbă cu...* Gorun călcuse cu dreptul.

Vorba aceasta era așadar în limbă; trebuia numai să o găsiască cineva. Totașa trebuie să fie în limba noastră o vorbă frumoasă, pe care o caut și nu o găsesc. Literații au cuvînt. Răsplata lor mare va fi.

Domnul profesor dr. Otto N. Wielt, un mare chimist din Berlin, un gînditor distins și un

scriitor de cronică științifice cutotul superior, publică în revista „Prometheus“ din 26 August, s. n. 1911, tocmai cronica a cărei traducere vreau să o fac.

E vorba în această cronică de deprinderea, pe care o avem cu toții să spunem despre ceva, că e mai mare decît este, să facem din țînțar un armăsar. Această deprindere o păstrăm și atunci cînd vorbim despre știință, cu toată silința ce ne-o dăm să nu spunem mai mult decît trebuie. Cît de des întrebuițăm, zice Otto N. Wielt, cuvîntul *unerschöpflich*, și cît de puține locuri sînt în lume despre cari să se poată spune că sînt așa.

Unerschöpflich ceva atît de mult, încît putem lua din el cît vrem de mult și tot să nu se isprăviască. Eată vorba care mă ține în loc. Să-î zicem *inepuisabil*, e lesne detot, dar și urît detot. În românește zicem: sleit de puteri, sau istovit de puteri, nesfîrșit de mult, nesecat, neisprăvit...

De spunem prea multe vorbe, slăbim tăria înțelesului. Din două rele, aleg pe cel mai mic și mă folosesc, în cele mai de jos, de mai multe vorbe înloc de una singură.

Să nu se spue, zice Otto N. Wielt, că vorba

aceasta e nevinovată și că nu face nimănuî nici-un rău. Ceiace vorbim gîndim, și cînd vorbim rău, stricăm tot rostul judecării noastre.

Pe Americani, care au și mai mult decît noi, cei din lumea veche, înclinarea să măriască lucrurile mai mult decît sînt, pe ei i-a costat această slăbiciune nevinovată o parte din avuția lor națională, care e greu de arătat în cifre, dar care în orice caz se urcă la miliarde. De n'ar fi crezut că pădurele lor sînt așa de mari și de multe, încît n'au să se isprăviască niciodată, ei nu le-ar fi tăiat nebunește, n'ar fi pusitîntînderi așa mari prin despăduriri hoțesti, și n'ar suferi astăzi neajunsurile de cari caută să se păziască. De n'ar fi ținut earăși ca nesfîrșit de multe turmele de bisoni de pe întinsele lor cîmpii, ei nu s'ar găsi astăzi în starea rușinoasă ca să crească în grădinele zoologice puținii bisoni ce au mai rămas cu zile ca să poată spune lumii că nu i-au stîrpit cutotul. La aceste puține exemple se pot adăuga nenumărate altele.

Dar, și de cealaltă parte a apei mari nu facem nici noi altfel. Și noi zicem despre multe

Merge bine, cine cumpără ghețe „Kobrák“, elegante și durabile! **Galoși veritabili de St.-Petersburg** pentru bărbați și femei se capătă numai în prăvalia de modă a lui

Articole pentru Cadouri de Crăciun, în mare depozit, pelîngă prețuri moderate.

IULIU WEISS în Oravița

totuși evita, sau cel puțin reduce la o cantitate foarte mică, dacă punerea la încercare făcută în necesara bunăvoință împreună cu cunoștințele profesorului, va fi în stare să promoveze și cunoștința de sine a elevului, făcându-se deodată și educația părinților în aceeași direcție, ca prin alegerea unei anumite cariere, a corespunde mai bine dispozițiilor înzestrate și înclinărilor sufletești ale naturii fiilor lor, să li-se puie cât de călduros la inimă binele și fericirea copiilor conform precauției ce o poate lua în astfel de cazuri un om. În aplauz unanim își mintue, prof. Klaar, discursul său dorind, în numele societății „Goethe”, ca speranțele cari le nutrește această societatea să contribuie dacă nu mult, dar cât de puțin la faptul ca școala viitorului, pe care o dorim cu toții, să se schimbe în școala prezentului.

Eată ce idei plutesc pe deasupra țerilor civilizate. Ear la noi Români, abia trecuți peste era ciaslovului, în școalele noastre primare nici ideea controlului nu poate străbate prin zavoarele tradiției. În arhidieceză și în dieceza Aradului abia acum a rezbit ideea instituirii câteunui nou îndrumător al învățămîntului primar. Dar și acesta numai dacă e titrat, cu titluri academice, înloc să se caute pentru un asemenea post „înalt” un adevărat apostol, înarmat cu cunoștințe practice, câștigate în lăuntru ori în afară de zidurile școlii. În comitatul nostru Caraș-Severin amîndoi revizorii școlari, și cel din Lugoj și cel din Bocșa-montană, sint avansați, în virtutea abilității, din rîndurile învățătorilor. În dieceza noastră, însă, unde mai întâi s'a zămislit ideea revizoratelor școlare (1896) nici pân'acum n'a luat trup.

Nirvana.

II.

Matematicianii zilelor noastre au statorit, că această unitate de măsură încă-l luată din mărimea pămîntului. Din măsura piramidei, a coridoarelor și a celorlalte încăperi a constatat și aceia, că acei numeri vorbesc și ne istorisesc, cum și Egiptenii au știut, că pămîntul e rotund, că cunoșteau și ei legea lui Pythagoras, cunoșteau numărul Ludolphic, mărimea și greutatea pămîntului etc.

daruri ale naturii că sint fără sfîrșit, deși au sfîrșit; vedem vina noastră prea tirziu și căutăm să o îndreptăm cînd nu mai e de îndreptat. Și noi am făcut pustiiri sute de ani, în toate locurile și colțurile și am sleit ce puteam păstra, de n'am fi fost așa de siguri că erau fără sfîrșit.

Ce e, la drept vorbind, fără sfîrșit? La urma urmelor nimic nu-i fără sfîrșit din toate comorile de cari natura le-a adunat pentru noi în vremurile trecute și pe cari noi astăzi, le luăm. Că metalele scumpe, cu toată rîspîndirea lor, intrucitva destul de mare, nu sint fără sfîrșit, e astăzi îndestul de cunoscut. Tocmai pentru aceasta, oamenii de afaceri prețuesc acțiunile minelor de aur după timpul în care aceste mine pot da metalul scos din ele, socotind o anumită amortizare în timp. Da, și la minele cu celelate metale și cu orice mineral se are tot mai mult în seamă timpul în care acele mine vor fi în producere, o probă vădită despre neadevărul presupunerii noastre că poate fi ceva care să nu se isprăviască.

Au trecut demult vremurile cînd credeam că zăcămintele de cărbuni și de fer nu vor slei niciodată. Ce nu s'a spus de zăcămintele dela *Mînette în Luxemburg* care trebuiau să rămînă pe veci nesleite, cînd în 1870, din cauza fosfaților cuprînși în minerale, drumurile spre mină aproape se mai cunoșteau. Deodată se ivi procedeul Thomas, pentru care tocmai cuprînșul de fosfat al mineralului era un folos înloc de neajuns. Intrun sfert de veac de atunci minele dela Mi-

și doar' noi, atît de învățați cum sintem, am fost redescoperit acele lucruri științifice, pe cari cei din vechime ni-le-au lăsat ca moștenire în aceste cărți deschise, zmintă e că în privința aceasta noi am fost analfabeți.

Oare deaceia ne-au lăsat Egiptenii aceste comori, ca noi să le întrebuițăm pentru perfecționarea noastră? Sau poate numai pentru a ne arăta că nu-i nimica nou sub soare?

În cazul dintăi n'am avea motiv să ne mirăm de viața furnicilor, dar nici a ne fali cu veacul XX, zis al luminilor. Căci sintem încă departe de înaintașii noștri, cari au știut, acum 8000 de ani, că se vor șterge, se vor pustii, și astfel au păstrat științele pe seama noastră.

Oare noi cum vom ști păstra temeinic pe seama viitorimii științele noastre de azi? Căci să plagiăm piramidele, n'ar fi cu demnitate.

Amintesc aceasta, pentru că peste 27000 de ani pămîntul va arde cudesăvîrșire. Astfel a socotit un astronom american, afirmînd că ne învățăm împreună cu soarele în forma unei epilepse, și din această învățare, mult mai mare, înjurul lui Aucturus, se naște anul aucturic. Acum sintem în primăvara acestui an. Peste 27000 de ani vom fi în dricul ernii anului aucturic, cînd întreg pămîntul va fi distrus de căldură. Și legea hindustană prorocește, că aceasta ardere se va întimpla peste 25000 de ani.

Și asta poate fi adevărat. Chiar și știința dovedește însfîrșit că mai pe urmă pămîntul a fost pustiit prin potop. Asta s'a putut întimpla în epoca cînd s'a topit gheața uriașă, după care s'a pus primăvara aucturică. Și de ce n'ar fi putut fi epoca erupțiilor vulcanice în vara aucturica din anul trecut?

Rămîne însă întrebarea, că înjurul cărui soare se învîrte singur Aucturus?

Nirvana!

Mi-aduc aminte cum ni-se spunea dela catedră, că matematica e știința prin care se poate dovedi mai eclatant existența lui Dumnezeu. Pelingă asta, însă, profesorul privia mereu la zborul cocostîrcilor. Voia să inventeze mașina de zburat, care eată acum s'a și inventat. Dece nu i-s'ar izbîndi și ceastălaltă afimație!

G. Ember.

nette au fost sleite cutotul. Intocmai lafel s'a petrecut și în multe alte cazuri.

Nu mai despre acele comori de minerale s'ar putea spune că n'au sfîrșit, la cari, față cu întrebuițarea de azi, cantitățile de pămînt ar ajunge pentru foarte multă vreme, pe care am putea-o întrezări cu privirea noastră în viitor. Ca toate lucrurile omenești, totășa de relativă e și problema pusă mai sus, pentru cită vreme anume poate ajunge, pentru trebuințele noastre un lucru oarecare din natură. Ar fi o prostie să vrem să socotim de azi cum va sta peste cinci sau zece mii de ani un lucru din natură față cu întrebuițarea lui de către oameni. Nu putem ști nimic de pe acum care vor fi într'un timp așa de îndepărtat trebuințele și împrejurările de trai ale neamului omenesc.

Poate că într'o oarecare măsură am putea spune că bogăția de azi a pămîntului în sare să nu se isprăviască nici în zece mii de ani, socotind o întrebuițare mijlocie de 7 kilograme de cap de om pe an. Acest mineral e aproape singurul despre care se poate zice că e fără sfîrșit. Pilda aceasta despre sare e plină de învățăminte dintr'un alt punct de vedere. Neisprăvirea ei niciodată numai atunci e adevărată, cînd presupunem că sarea e proprietatea tuturor oamenilor, o presupunere teoretică. Din punct de vedere economic, numai atunci un lucru nu se isprăvește, cînd n'are nicio valoare în comerț.

După principiul cunoscut că prețul unei mărfi scade cu creșterea ofertei, trebuie ca și

A cui e vina?

„Înv. Daina se plînge în adunare publică, cum preotul din Mircovăț a raportat Ven. Conzistor, că el în cursul orelor de religie nu poate ține disciplina între școlari, — și pentruaceia Ven. Conzistor a dat un ordin unic în felul său, — anume, că până preotul prelege, învățătorul să țină disciplina...” (Progresul Nr. 49).

Citind aceste șire îmi reinvie înaintea ochilor o icoană, ce o văzusem într'o revistă germană: O curte cu păreții înalți, în mijlocul căreia o puzderie de copii arabi, trăgeau de haină pe un misionar, care ținea prelegere din Testamentul-nou, cu ajutorul unui dragoman înarmat cu iatagan la brîu și cu o bită de bambus în mînă, cam de 6 coți, de lungă. Chiar așa și la noi: pănăce preotul învață din istorioarele biblice, învățătorul are să stea după ușă cu nuelușa în mînă ca să susțină disciplina. Curat icoana cu Negrii.

A cui este vina — ne întrebăm citind aceste șire — că un preot nu e capabil să țină ordine în ora de religie?

Unii vor zice: a învățătorului, alții vor zice: a preotului. Noi ne aducem aminte cum povestiau bătrînii că mai demult Românul trecea cu palaria în mînă, chiar și numai mergînd pe lingă casa preotului. Azi nu mai e ca înaintevreme, cînd femeile bătrîne, cînd trecea preotul pe stradă grăbiau toate în calea lui să-i sărute mîna, ear moșnegii se ridicau de pe lavița de dinaintea casei, în semn de stimă pentru „părintele”.

A cui este vina, deci, că au trecut acele timpuri pline de venerațiune pentru persoana preotului, cînd azi nici școlarii nu-l mai respectă? Cei chemați să răspundă!

R. S. Molin.

IGIENĂ.

Fumatul.

Un mare rău pe capul sătenilor noștri e patima urită de a fuma tutun. Tutunul are o mulțime de urmări rele pentru celce fumează. Și veți vedea îndată de ce.

În întâiul rînd ne face să fim fără de niciun ban în pungă; căci celce fumează, întâi se pregătește de tutun și apoi vede dacă are mîncare, așa că bani nicicînd nu se găsec la el. Ia închipuiți-vă cite parale ați strînge dacă n'ați tuma. Orișicărui fumător îi trebuie pe zi un pachet de tutun de 10 bani și de 5 bani foițe, ceiace face 15 bani.

Într'o săptămînă face 1 leu și 5 bani, într'o lună 4 lei și 20 bani, ear într'un an 50 lei și 40 bani. Ei, dacă n'ar fi fumat și-ar fi strîns în fiecare zi cite 15 bani, tot ar fi avut la sfîrșitul anului 50 lei și 40 bani. Ce n'ar putea face cu acești bani!

valoarea unei materii a cărei ofertă e nesfîrșit de mare să fie și ea nesfîrșit de mică, aproape nimica. Sarea n'are prin ea însăși aproape niciun preț. Ceiace plătim pentru sare sint cheltuelile de scoatere din locul unde se găsește, cheltuelile de transport și anumite biruri puse pe ea.

Fără sfîrșit nu sint în realitate acele lucruri cari se găsec în cantități nespuse de mari, ci acele lucruri cari se află într'o vecinică prefacere și se fac din nou.

Viața este cu drept cuvînt fără sfîrșit, fiindcă organismele cari mor și se distrug, sint înlocuite prin altele trezite la viață. E tot una, din acest punct de vedere al nesfîrșitului, dacă între diferitele forme ale vieții se duce o luptă pentru existență, în care unele forme pot să piară cutotul. Viața va dura și mai departe, pe alte sfere, dacă pămîntul nostru, pe care ea îl înfrumusețează va ajunge odată și odată de nelocuit.

Fără sfîrșit e apa, fiindcă după nenumăratele ei întrebuițări o primește din nou natura în sinul ei, o curăță și o trece din nou în starea dela început pentru a fi întrebuițată earăși ca mai înainte. Nesfîrșit este și aerul, nu numai fiindcă se află în cantități foarte mari față de întrebuițarea lui, de asemenea foarte mare, cit și pentru cuvîntul că el se reface din nou lafel prin oxigenul și azotul pe care o mulțime de reacțiuni chimice le varsă în el.

Și la aer, și la apă ca și la sare se adeverește cele spuse mai sus că ceiace e nesfîrșit demult, e tot odată și fără preț. Pretutindenți aerul nu

Dar alții fumează și de 20 de bani pachetul, și chiar de 30, și înafară de tutun și hîrtie le mai trebuie și chibrituri, tabachere și altele.

Toate acestea mai costă o mulțime de bani.

A doua urmare rea e că ne întunecă mîntea și ne strică sănătatea. Are aceste urmări rele pentru trupul nostru, căci tutunul cuprinde niște otravă căreia i-se zice nicotină, care otrăvește unele părți din trup, și astfel ne face să tușim și chiar să ne îmbolnăvim.

Această patimă ne face să perdem vremea dela lucru. Celce nu fumează, lucrează mai mult decît celce fumează, căci el stă numai de cîteva ori pe zi, pecînd fumătorul stă dîncînd-încînd pentru a-și face țigară.

Înafară de aceste rele, mai poate să aducă nenorociri. S'a auzit de multeori că dintr'un capăt de țigară s'au aprins stoguri și girezi de sămănătură, șurii și case.

Din toate cele spuse mai sus, puteți vedea cîte rele se nasc din pricina tutunului. Lăsîndu-vă de această patimă urîță, vă veți păstra banul și sănătatea, și veți avea și timp de lucru.

(N. Rom.)

I. I. Bălătescu.

ECONOMIE.

Roada bucatelor.

Din vreme în vreme se scrie prin gazete, că nu este lună în an, în care să nu fie seceriș în careva parte a lumii. De obicei aceste știri de gazete să citească cu aceeași luare aminte ca și știrile că în satul cutare o vacă a fătat un vițel cu două capete, ori că în alt sat se găsește un om cu inima în partea dreaptă a trupului.

Defapt însă toți ceice au vreo legătură cu prețurile bucatelor și cu întorsăturile economice ale prețurilor, — au îndatorirea să țină seamă de fiecare seceriș, din fiecare lună de peste an. Și anume eată pentruce:

Azi prețurile bucatelor nu se mai formează numai după producțiunea unei singure țeri, fie aceia orcît de puternică în agricultură.

Cu mijloacele de comunicație dezvoltate (trenuri, vapoare, drumuri bune) și ca întregire cu spiritul de negoț dezvoltat până la cea mai rafinată concurență — azi roada ori lipsa de roadă din una ori din altă țară influențează, hotărăște prețul de bucate din toate piețele mari ale lumii.

Negustorii și speculanții de dela burse sînt totdeauna în măsură să știe, cel puțin lună de lună, rezultatele roadelor în bucate din fiecare parte a lumii. Știind aceste roade, se fac ușor socotelii că cutare ori partea cutare de lume, cîte bucate a rodit, cîte bucate o să consume popoarele locuitoare, și prin urmare știu cîte bucate pot să exporteze (să trimită din țară), ori de cîte bucate au trebuință să importeze (să aducă în țară) pentru

costă nimic, fiindcă este nesfîrșit de mult și fiindcă pe deasupra, vine singur la noi. Aer are orcine cît îi trebuie. Nu se gîndește nimeni să cumpere aer, cutoatecă nu e nimeni care să trăiască fără el. Și apa nu costă nimic, dar numai pentru aceia cari trăiesc aproape de izvoare, ori pe malurile rîurilor sau ale mării. Numai acela plătește apa, care o pompează din pămînt, sau care o aduce prin țevi mari de departe. Cu alte cuvinte și apa capătă o valoare cînd se cheltuește cu adusul ei.

* * *

E cutotul interesant, să vedem cum daruri naturale cuadevărăt nesfîrșite, în anumite împrejurări, ajung să aibă un sfîrșit relativ, și cum odată cu aceasta capătă îndată valoarea prin ele însăși.

Unele țări suferă de lipsă de sare. Ele o aduc din țările bogate în sare și plătesc prețuri cari sînt mai mari decît cheltuețile făcute cu ea. Aceste prețuri nu sînt însă niciodată prea mari, fiindcă în ziua de astăzi, cu un comerț așa de întins, cu greu se pune mîna, numai puțin, pe o marfă și să o monopolizeze.

Au fost însă vremuri cînd popoare întregi erau stăpînite prin monopolul sării. În unele părți din India această stare de lucruri ținut până maideunăzi. Ce însemna în Europa, în veacurile trecute, comerțul cu sare, putem înțelege din istoria familiei *Stockalper din Brig*, căreia ducii de

trebuințele populației. Se fac apoi socoți că cheltuiala de transport unde, din care țară, ori în care țară, e mai mică și astfel se ajunge apoi la socoteala temeinică asupra prețului, ce poate fi dat în cutare ori cutare țară, pentru bucatele ce le-a rodit.

La aceste socoți reale, se înțelege, mai intră și istețimea negusturilor și cutezanța burselor, cari de multeori ajung la puterea să schimbe fața adevărată a lucrurilor și să dicteze ele prețurile, după bunul plac, ori dupăcum le vine mai bine pentru speculația în care au intrat — așa cum am povestit prin rîndurile de mai înainte.

Din toate aceste reiese că toți sîntem datorii să urmărim cu multă luare aminte — întâi: în fiecare lună unde, în care parte a lumii, se face secerișul? Al doilea: că acest seceriș ce roade a dat?

Și una și alta o găsim răspunsă prin orcare gazetă mare.

Știind aceste, putem face fiecare socoteala, dacă este sau nu este îndreptățită urcarea ori scăderea prea mare a unui sau altui fel de bucate. Știm să ne facem socoata dacă, între împrejurările normale, e bine sau nu să ne vindem, ori să cumpărăm bucatele acum ori mai tîrziu.

Ca informație vă spunem cu acest prilej, că în lumea întregă se fac secerișuri în fiecare lună și anume:

În luna Ianuar se seceră în Argentina, Chile, Australia și Seelanda-nouă; în Februar — în India; în Martie — în partea nordică a Egiptului, în Siria și Persia; în April — în Azia-mică; în Mai — în America-de-Nord, în Iaponia și în China; în Iunie se seceră în Italia, partea sudică a Franței, și în partea răsăriteană a Statelor-Unite; în Iulie — în Austro-Ungaria, România, Serbia, Bulgaria, în partea nordică a Franței și în o parte mare din Canada; în August — în Germania, Anglia, Belgia, Olanda; în Septembrie — în Rusia și Scandinavia; în Octombrie — în Peru (America-de-Sud; în Noembrie — în Africa-de-Sud și în Decembrie — în partea sudică a Anstraliiei.

Pentru noi de cea mai mare însemnătate, ca import și export, sînt: Austria, România, Germania, Rusia, Anglia, Franța, Argentina și Statele-Unite americane.

Dela roadele acestor țări atîrnă în mare parte prețul bucatelor și la noi în țară.

CRONICA.

Asociația pentru cultura poporului român, prin circulara sa dela 10 Decembrie 1911, face apel către toți cărturarilor noștri să țină încursul acestei ierni *cursuri cu analfabefii*. Circulara o vom publica în numărul viitor.

La Săcel, în Maramurăș, s'a dat de un bogat izvor de petroleu.

Toscana îi acordaseră monopolul importului de sare în țara lor, și care din acest comerț au adunat averi regești.

Totașa se întîmplă și cu apa. Ce lucru scump ajunge acest dar natural, cuadevărăt nesfîrșit și aproape fără preț, pretutindenii unde ea se găsește într'o citime restrînsă! Cine nu cunoaște pe vînzătorii de apă din Orient și rolul pe care ei îl joacă acolo în viața publică. Chiar și la noi, unde totul e așa de bine organizat de stat și de comună, poate ajunge apa o marfă scumpă în anumite împrejurări, așa dupăcum am văzut în zilele din urmă, din cauza secetei prea mari, în Halle și alte orașe.

Nu mai aerul, își va zice cititorul, nu ni-l poate lua nimeni și nu ni-l poate vinde nimeni cu un preț mare, el aleargă singur după noi, orunde ne ducem. Cutoateacesta și despre aer poate fi vorba de o isprăvire a lui și se poate prea bine întîmpla s'ajungă uneori o marfă de viuzare cu un preț destul de mare.

Firește nu poate opri nimeni aerul și nu poate cere o plată ca să-i dea din nou drumul. Să ni-l strice poate orcine, și să ni-l murdărească până într'atîta, încît să plătăm bucușii orce preț pentru un aer curat și nestrîicat. Ziua de azi, în care orașele au ajuns așa de mari cum nici nu visau oamenii din alte timpuri, cînd industria face tot ce poate ca să ni-l strice, se poate prea bine să se întîmple ceva lafel. Nu degeaba s'a început în unele locuri să se ia măsură de a-

La 11 Ianuar n. 1912 se va juca, în sala mare a hotelului „Principele de coroană” din Timișoara, „Șezătoarea”, d-nului *Dr. Tiberiu Brediceanu*, cu concursul d-nei *Lucia Cosma* și a d-nului *Ionel Crișanu*.

Societatea academică „România Jună” din Viena își sârbează, la 14 Ianuar n. 1912, jubileul de 40 ani.

Ministrul reg. ung. de comerț a conces, ca mine, Duminecă, în ziua de ajunul crăciunului catolicilor, să nu se țină repaus dnmînical.

Sinodul episcopesc din Carloviț a ales episcop în scaunul dela Buda pe arhimandritul *Gheorghe Vidicki*.

Examenul de cvalificațiune învățătoarească, în Caransebeș, l-au făcut 2 candidați: *G. Cârdaș* și *S. Temeș*; 5 au fost îndrumați la emendarea examenului din cîte un obiect.

La școalele primare din Germania, în timpul dela 1 Decembrie până la 15 Februar, prelegerile se încep la 8¼ ore, ear cu copiii din anul I, la 9 ore dimineața.

La *Voivodina*, în noaptea alegerii de primar comunal, a fost străpuns cu cuțitul *Todor Barbola*, de însuși cununatul său. Cită sălbătăcie!

Nr. 1478/1911.

Concurs.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” publică concurs pentru o bursă de K. 300 — din „Fundatiunea Ioan și Zinca Roman” pentru un elev de naționalitate română, fără deosebire de confesiune, care urmează la vreuna din școalele medii din patrie, avînd preferință, în senzul literilor fundamentale aceia cari se înrudesc cu fericirii Ioan și Zinca Roman.

Cererile pentru această bursă au să se înainteze comitetului central al „Asociațiunii” în Sibii (Nagy-szeben), strada Șaguna Nr. 6, până la 31 Decembrie n. a. c., provăzute cu următoarele documente:

- atestat de botez;
- testimoniu de pe anul școlar 1910/11;
- atestat că urmează da prezent cursul școlar ca elev ordinar;
- atestat de paupertate;
- eventual documente prin cari să se constate înrudirea cu fericirii fundatori.

Cererile intrate după terminul de 31 Decembrie n. nu se vor considera.

Sibii, din ședința comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, ținută la 9 Decembrie 1911.

Andrei Birseanu, Oct. C. Tăslăuanu,
prezident. secretar.

Editor-proprietar: **Gheorghe Jianu.**
Redactor-responsabil: **Ilie Oravițanu.**

părare încontra stricării aerului și să se facă legi anumite cari să oprîască acel rău. În ce privește industria ca o atentatoare, s'au făcut demult legi, a căror folose se simt prea bine.

Dar mai mult primejdioase decît industria sînt nenumăratele feluri de ciumat aerul care lucrează la un loc. În orașe oamenii locuiesc împreună, ei răsîpiră, ferb, frig, fumează și se parfumează. Ei merg în automobile, își luminează casele cu gaz, mîină nenumărate mașini, în scurt, fac tot ce pot, ca să strice aerul. Ce folosește ieșirile în aer liber? Ele însămnă o lățire a ciumărei aerului pe întinderi și mai mari.

În împrejurări de acestea era de așteptat ca orașele mari, nu numai să se gîndiască să aducă aer curat cum aduc apă bună, ci să și înceapă cu așa ceva. Această nouă dezvoltare a civilizațiunei noastre a și început.

Londra, cel mai mare dintre orașe, a trebuit să facă începutul. Acolo în inima orașului cineva poate să închirieze azi, cu s'au fără aer, case de locuit și prăvălii de negoț. Cine se hotărăște pentru case cu aer, e servit, ziua și noaptea, cu aer curat. Acest aer este subț de pe malurile mării și apăsă prin țevi largi detot în orașul uriaș. În casele acestea aerisite astfel se simte orcine nespus de bine, și vede lesne deosebirea cînd iese pe stradă. Cine vrea să tragă aer curat pe nas, să rămîie acasă.

Așa se schimbă vremurile.

G. G. Longinescu.

Totfelul de inserțiuni și reclame se primesc spre publicare în **PROGRESUL** în cele mai avantajoase condițiuni cu prețuri moderate. Reclama e sufletul comerțului. — Prin reclamă la progres!

Aviz.

La Administrația foii noastre s'a alcătuit o societate pentru a juca la loterie cu peste 100 de lozuri, dintre cele mai bune,

cu 1—2 trageri în fiecare lună.

Membrii societății vor participa, îndată după plățirea celei dintâi rate, ear după achitarea tuturor 48 de rate lunare, cînd se dizolvă societatea, înafară de eventualul — și foarte probabilul — câștig ce se va împărți între participanți, fiecare membru va primi la mîna cîteun loz din fiecare soi cu care jucăm (foarte bune hîrtii de valoare) și lista tragerilor și pe mai departe — grătuit.

Ceice doresc a se alătura cu noi la acest joc de noroc, cu cele mai bune șanse, să binevoiască a ne aviza grabnic pe cîteo cartă poștală, spre a li-se comunica detaliurile.

Premiat cu marele premiu Grand Prix.

Cine dorește să aibă o față albă ca laptele, să folosească **crema americană, pudra americană și săpunul american**, care depărtează de pe față și de pe mîni orcefel de pete, și întrece toate mijloacele de acest fel, întrebuintate pîn'acum. Se capătă la: **Apoteca Sfintul Gheorghe în Oravița** (peste drum de prăvălia R. Goldstein). Prețul unui borcan de cremă americană 1 coroană. Prețul pudrei americ. 1 cor. 50 fil. Prețul săpunului americ. 80 fil. Incontra durerii de dinți mai bune sînt pi-căturile americane. Prețul 1 cor.

Aviz.

Cojoace bune, frumoase și ieftine ca la

GHEORGHE PIPELCA

în Oravița-rom. (peste drum de biserica ort. rom.) nicăiri. 3-2

La

Tipografia „Progresul”

în Oravița

se capătă

totfelul de tipărituri,

cu prețuri absolut solide.

Marele magazin de lemne

a lui

BIBEL

din Oravița-română

(lingă gară)

a trecut prin cumpărare în posesia firmei actuale:

D. Draghici, S. Vițan și A. Bojincă. 3-2

Aici se capătă cu prețuri absolut solide, lemne de ars, scînduri, șindilă și totfelul de material pentru zidiri.

Banca de asigurare

„Transylvania”

fondată la 1868, primește asigurări pe viață și asigurări încontra focului și încontra grindinei etc. în condiții foarte favorabile.

Valori asigurate: 105 milioane cor. — Despăgubiri plătite: 7 1/2 milioane cor. Fonduri de rezervă: 2 milioane cor.

Informațiuni la Direcțiune în Sibii, strada Cîsnădiei 5., la Agentura principală în Arad, la Agentura cercuală din Oravița și la Agenturile locale de prin diferite comune românești, reprezentate prin bărbați de-ai noștri de toată încrederea.

Albert Jancsus

primind prăvălia lui

G. Ivaskovits din strada principală

„La mîța neagră”

își va da toată silința a menține numele bun al acestui magazin bogat asortat cu tot felul de articole moderne de manufactură, **casă solidă-creștină**, unde se capătă și bumbac, cîrpe, pînză și mătăsuri veritabile, cu **prețuri fixe**, absolut solide. — Serviciu culant. Comandele pentru cei din jurul Oraviții încă se efeptuesc cu promptitudine.

Cine vrea marfă bună, să tîrgue în bătănia

GHEORGHE BOGDANU

peste drum de biserica din Oravița-rom.

Farmacia „La vulturul negru”

(Apoteca bătrîna)

ORAVIȚA

Fondată la anul 1797.
Proprietatea Knoblauch din 1817.

— Telefon Nr. 59. —

Spiritul Mentholos — Knoblauch

preparat al farmaciei „La vulturul negru” din Oravița, prețul dela 40 fil. pînă la 2 cor.

Kremă de lilie americană	à Cor. 1.-
Pudră de lilie americană, albă, roză și crème	à Cor. 1.20
Săpun de lilie american	à Cor. 1.-.70
Picături pentru dinți	à Cor. 1.-
Picături chineze pentru dinți	à Cor. 70.-
Esență de liqueur, rom, preparat Knoblauch,	1 Litru à 20 fil.
Bomboane pentru tusă	à Cor. 1-60
Esență de mușchi izlandeze specialitate engleză	à Cor. 1-150
„ „ „ „ pentru reumă	à Cor. 1.-

Leac împotriva panglcei (limbricul mare).

Mare depozit de articole de gumă, pentru bărbați și femei, legături pentru soborîți dela fabrice de primul rang indigene și străine.

Ceiece nu s'ar găsi în depozit se câștigă prompt în 2-3 zile fără nicio cheltuială.

Parfumerie și preparate cozmice, cremă pentru obraz, săpunuri

și alte specialități ale farmaciei se capătă la

„Apotecăria bătrîna” a lui Max de Knoblauch în Oravița în ulița mare, peste drum de otelul „Coroana”.